

ИЗЛАЗИ
четвртком и недељом

ЦЕНА
ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИВАР
ИЛИ 1 КРУНА

Прегилату примају све поште
у Србији и иностранству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ :
Уредништву „Звезде“
Коларчева улица бр. 10.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ.

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ :
Коларчева улица бр. 10.

БРОЈ 10 ПР. ДИВ.

УРЕДНИК : ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ.

БРОЈ 10 ПР. ДИВ.

Једна успомена

О мој цвете плави, ко облачак нежни
Ја сам трунка праха што на тебе пада,
И бескрајној срећи са трепетом страсним
Животу ил' смрти ближи се и нада....
У очима твојим, у дубини мора,
На престолу зрачном од бистра кристала,
У облаку плавом, с поменком у руци,
И мени се нада једном заблистала....
Ал' зашто ме сета нека опет мори,
А тајанствен шумор неку слутњу збори?...

Ја сам срећан био. У близини твојој
Ваздух ког ти дишеш дисао сам и ја,
Гледао те како уз гласове свирке
Твоје нежно тело креће се, повија.
Како после за тим, ко у тице мале,
Преплашене, груди бурно ти се крећу, —
На бледо ти чело плаве власи пале,
Сећају ме свиле на јесењем цвећу.
Ја сам срећан био... што ме сета мори,
И тајанствен шумор слутњу неку збори?...

После дана пуних болова и мука,
У којима тако цароваше смело,
Ко да ми је лака и божанска рука
Положила венац на суморно чело.
И тај венац лепи од самога цвећа
Беше осмех, речи са усана твојих...
Да... ал' зашто... зашто да ме оног сећа,
Што не смеде сићи са усана мојих?...
Да л' сам срећан био?... Што ме сета мори
А тајанствен шумор неку слутњу збори?...

1. Јануар 1900.

Ис. М. Милићевић.

МОРЕ БЕЗ ПРИМОРЈА

НОВЕЛА ИЗ БЕОГРАДСКОГ ЖИВОТА

— Јанко М. Веселиновић —

(наставак)

— Да се кладимо у што хоћеш! Али под једном погодбом: мораш нам лепо испричати што си прочитала.

— Е то је већ којешта! — рече Виловић.

— Та оставите га нека прича! Ја ево признајем да писам баш тако велика љубитељка књига у којима се тако којешта пише

— А зар је ту којешта? — упита Милан.

— Не знам у тој књизи; али има неких што сам читала па баш којешта. Ево и Савета зна.

Савета баш у тај мах уђе у собу.

— Шта? — упита она.

— Ништа; говоримо о књигама. Окупили ме овде због ове књиге...

— Па то је врло занимљива књига — рече Савета.

— Није о тој књизи реч, него ти поче о некој другој! — довикну Милан.

— Госпођица има право! — рече Виловић — Има заиста свакојакних књига. Ова ва пример: добра је, и вреди је прочитати; и ја вас молим, госпођице, да је прочитате! И има још пуно ваљаних књига што би требали да прочитате.

— Кад би ми знале које су то књиге! — рече Савета. — Ја знам само оне што је покојни отац волео, и што сам му их читала; ове новије не знам.

— Ако допустите, ја ћу вам дати добрих књига.

— Хвала! Бићу вам благодарна.

— Знате ли који страни језик?

— Не знам. Учила сам нешто; али то је толико као да писам ни учила, јер сам заборавила. Покојни отац није за то марио па сам морала прекинути.

— Не мари ништа. Имамо ми ваљаних ствари и на српском језику.

И онда узевши „Јаднике“ у руку поче говорити о томе роману и исприча им историју самога писца.

Савета га је слушала недахнимице. Никад није чула човека да тако поучно говори. И, за дивно чудо, како је и сам тон и сваки покрет и поглед његов био некако на своме месту: све му је личило.

Она села крај прозора па се просто забленула у њега. Допадао јој се осмејак, што је поигравао на оним пуним и руменим уснама, па они лепо његовани бели зуби, па леви брчићи повијени, али се видело да их није разним мастима и помадама догонно.

Кад и кад би је тргао глас његов, и онда би слушала за тренут — два беседе, па би се опет предала своме посматрању и премишљању.

А дан је измицао. Сутов већ пао на земљу. Једва он виде да је време да се кући иде, па устаде и поче се поздрављати

„Добро сам се одржао! — честитао је сам себи кад је на улици изишао. — „Ала јој је мека ручица!“

„Како ми брзо прође време кад је он ту!“ — мислила је она улазећи у кућу.

У

Савета се показа одличан ђак. Гутала је а не читала сваку књигу коју јој Виловић даваше. По читаве сахате удубљивала се у читање и тражила нарочито места која би истакла кад би је он запитао:

— Па које вам се место најбоље допаде?

Ако је још била срећна те се то и њему допало, онда њене среће nigде! Подвлачила је та места и исписивала за се у нарочиту књижицу. Књига јој поста нераздвојни друг чим би кући дошла, и мајка је м раде исто овако да је кара што чита, као некад што везе.

Није се обзирала на прекоре материне. Дави су јој пролазили у неком слатком сну. Све јој беше и лепо и мило, а књига нарочито. Већ само то што је била у његовој руци, па беше доста да је из своје не пушта. Сваки преврћен листак, свака пртица плајвазом, свака трунка дувана, што се на белим листовима видела, беше за њу као нека реликвија. У свакој тој ситници гледала је њега. Та ту је гледало његово око; ове је листове превртала и преврћала његова рука! И она је тада видела и оне очи и ону руку; осећала је живот у тим мртвим словима и белим листовима као да су они — он!

Зора је њу затицала потпуно будну у постељи; а кад би сан кад и кад и пао на њене трепавице, књига је остајала на грудима или под главом.

Па како ли је њу тек љубав преобразила!

Дах љубави учинио је од ње оно што и дах пролећа од природе. Оно мирно лице поста некако заносно и румено; оне питоме, црне очи изражаваху сад неку чежњу дубоку као море. Све је на њој

предисало неким чаром, заносило и опијало толико, да би човек и нехотице пошао за тим погледом не питајући куда. Сва милина и горчина, сва сласт и отров, сав мир и бура беху на том лицу и у том погледу.

Мину лето. Они се виђаху врло често код Марије, али се виђаху и иначе на улици и на шеталиштима. Њено око беше за њега вазда отворено. Позвала је она из далека сенку његову и у највећој тишми на шеталишту шешир његов. Али најслађи састанци беху код Марије. Она је умела некако увек наћи начина да их, бар за један тренутак, насамо остави. И ма да ни тада нису скоро ништа говорили, опет им ти тренутци беху тренутци среће, кад су бар једно друго смели погледати.

Не удешавајући удесили су да се виђају недељом и празником по подне код Младеновића, нарочито од кад насташе зимски дани. Ту су проводили оно неколико часова врло весело. Разговор се водио о свему, па разуме се и о књижевности. Савета је већ свикла да и о томе говори, ма да је њено мишљење било увек као и Виловићево. Стари Младеновић опет никако није марио за тај разговор јер се слабо у томе разбирао. И зато је Милан, кад год је хтео да оца склони да им не смета, (а то је увек радио кад би Милорад и Савета ту били), почео разговор о књижевности.

— О, брате, данас сам довршио Балзакову *жену од шездесет година*. Право да ти кажем: не допада ми се!

— Зашто? — пита Виловић.

— Па онако... Балзак је у опште... застарео писац.

— Е?!

— И, после, ја то брате не бих дао женскињу да чита! И... што је најглавније: — Застарео!

— Ти ме изненађујеш! — поче Виловић ватрено. Не бих дао Балзака женскињу! Зашто? Зато што слика живот! Балзак застарео! Зашто? Зато што говори истину! Као да истина може застарити!

Стари Младеновић се намрштио, па само што није почео грдити.

— Па јест и Зола слика живот! — рече Милан.

— Ти канда хоћеш да се подсмеваш! Јесте, јесте, Зола слика живот, а ја га волим што једини има куражи да каже истину не зазирући ни од какве ситуације. И ако је што рђаво у романима његовим, није он крив. Право вели руска пословица: „не грдите огледало кад је лице грдно!“

Старом Младеновићу урекише. Он скочи и викну:

— Шта мешате православне Русе с тим Шокцима? Ала се ова младеж искварила; не може човек честиту реч с њима рећи!

— Али, тата, молим те! — поче Милан.

— Доста! доста! Нећу ништа да чујем! Идем ја у моју собу, а ви разговарајте шта вам драго! Хајде, баба!

Па љутито тресну вратима за собом.

Изнајпре Виловићу беше врло непријатно ; али кад виде како се по старчеву одласку Милан смеје, насмеја се и он.

— Ако хоћеш тату да наљутиш па да ти леђа окрене, почни само о књижевности. Још може да трпи кад говориш о „Љубомиру у Јелисијуму“ и другим Видаковићевим романима ; али почни само о странцима — одмах грди и устаје.

И чим Милан почне разговор о књижевности, он се одмах стане с њим преширати док чича не побегне.

Кад стари Младеновић оде, Милан приђе и метну Виловићу руку на раме.

— Не жести се, младићу, рече — ја с наме-ром нисам устајао ни против Балзака ни против Золе — част им обојици ! Да попијемо по чашу вина, видиш, како дува на пољу, па нам одсвирај што год !

Напољу је дувао ветар и носио снег с кровова, а у пећи је пуцкарала весела ватрица. Милорад се насмеши, погледа она мила и весела лица око себе, па се куцну с Миланом.

Разговор пође живље. Милораду се чак и Савета учинила данас некако веселија него до сад. Обрађала му се непрестано разним питањима, а око јој одаваше расположење које је гајила у души према њему.

„Ако је око заиста огледало душе — онда ме воли!“ — помисли он

И осети се потпуно срећан од те помисли.

(наставиће се)

ИЗ СРПСКЕ ИСТОРИЈЕ

ХАЦИ РУВИМ

Архимандрит манастира Боговађе

— Миланко М. Вукићевић —

I

Село Бабина Лука налази се у ваљевској Тамнави, два сата с. источно од вароши Ваљева. Цела околина врло је плодна и живописна, богата и насељена. Само је село, до првога српскога устанка незнатно, постало чувено после устанка, јер је колевка три чувена Србина заслужна за стварање српске државе.

У Бабиној Луци родио се око 1770. Никола Симоновић, који је 1815. године са Аврамом Лукићем и Оташевићем био таоц преко Дрине, по том окован у синџир и отеран у Бјелину, одакле се некако избави и дође кући. У Бабиној Луци родио се и један од најписменијих људи у првome устанку, који је имао јакога утицаја на развој догађаја како у првome тако и у другоме устанку, а то је *Петар Николајевић—Молер*, синовац Хаџи-Рувимов, од брата му Николаја, по коме се Молер

и презивао. Најпосле у Бабиној Луци родио се и чувени *Хаџи-Рувим*, архимандрит манастира Боговађе, човек, који ће вазда служити као углед родољубима, свештеницима и духовницима.

Да кажем овде све, што се зна о Хаџи-Рувиму, а што је мени у овај мах приступачно.

II

Архимандрит Хаџи-Рувим родио се око године 1744. у правој српској кући од оца *Ненада* и матере *Маре*. На крштењу доби име *Рафаило*. Кућа, у којој се родио Хаџи-Рувим, изгледа да је била задружна. За то немам тачних података, али тако мислим према ондашњем времену и према карактеру самога Хаџи-Рувима. Знам извесно, а то помиње у својим записима и сам Рувим да је он имао још три брата: *Николаја*, оца војводе Молера, који је умро пре 1795. год., *Павла* и *Марка*, који су тада били живи, што се види из његових бележака.

У време детињства Хаџи Рувимова као једина духовна утеха српскога народа беху још непорушене цркве и неопустели манастири. За тим онај узорити патријархалан живот у српском дому, где је било онако јако развијено поштовање према вери, цркви и свештенству код оба пола. Сама пак задруга, као заштитница вере и закона у време српскога робовања била је у стању да одгаји онакав карактер, какав је оличен у Хаџи-Рувиму. После онога што дете научи у кући првих година свога живота, и то у ондашњој српској кући, где се развијала она божанска љубав и поштовање сина према својим родитељима, она идеална и надземаљска љубав сестре према брату, долази село и околина, које шире видик детињих погледа, где дете слушајући певање уз гусле народних песама, тече ону љубав према своме селу, околини и народу, која се уздиже у човеку до патриотизма. Ова љубав почиње од друговања сеоске младежи, па се пење дотле, да је човек у стању да загрли све оно, што се српско зове, а за одбрану српскога имена у стању је да се бори, докле осећа дах у котлацу. Таква кућа, таква околина, такво село дало је оне борце српске за ослобођење, па таква околина створила је и узвишени карактер Хаџи-Рувимов.

Све оне узвишене идеале српскога младића, одгајеног у српској кући, неко је безобзирно газио и рушио. Младић одгајен у српској кући, поштовао је своју веру, цркву и свога свештеника. Турци су се од силе и беса ругали његовој вери. Цркве и манастире палили и у кошаре претварали; попове и калуђере срамотили, мучили и прогонили. Младић одгајен у српској кући поштовао је и волео своје родитеље, браћу и сестре. Турци су му гонили, мучили и уцењивали родитеље и браћу, сестре срамотили и у харем одводили. Тим су Турци кидали оне најнежније и најсветије везе, које ничу у срцима пуним

племенитих и узвишених осећаја. Све ово гледао је Хаџи - Рувим као дете и као младић. Ну ни то није било доста. Он је имао прилике у детињству да гледа како пламте цркве и манастири. Тако исто и у зрелим годинама. Још као ђаче 1759. могао је слушати како су Турци попалили и порушили до темеља манастир *Вољавчу* (Rad jugos. acad. I. стр. 183). Све је ово утицало на Хаџи - Рувима, а нарочито кад је постао манастирским ђаком и кад је тумарајући по манастирима боље познао са српском прошлосту из црквених и манастирских књига и записа. Све то још се више развило доцније, кад је постао свештеником и кад је схватио значај вере и православља по српски народ. Поставши калуђером он је постао учитељ народа свога. Он им је тумачио књиге староставне и крепио подржавајући их у мисли да „вода мора тећи куд је и текла“, да српско мора бити што је и било. Његова мржња према Турцима у ово време била је толика и тако недољива да јој је он дао одушке исписујући је записима на крају какве књиге.

Кроз све ове прилике прошавши дечко и младић Рафаило, дошао је кроз свештенство до онога што видимо у карактеру калуђера Хаџи - Рувима.

(наставиће се)

✠:✠:✠

БОРБА

August Strindberger
(свршетак)

Нико не зна где ципела жуљи осим онога, који је носи! Они беху добили своје ципеле, праве шпанске чизме, и стајаху у свађи са добрим друштвом. Друштво их се одрекло! Друштво! Овај склоп од полукретена, који скривено живе као пси, а један другог поштују, док какав скандал не изазову; т. ј. доста су часни да уговор склопе, да очекују време распада и да се дочепалу слободу, коју им закон даје. И овај „социјетет“, друштво *par preference*, огрезло је у својим пороцима, а дели друштвени углед по скали, на којој је часност испод нуле! И да они ово раније не опазе! Али сад хтелаше да своја испитивања врше на лепој грађевини и да виде, како стоји са темељем.

Одавно не беху тако једнодушни као сада, кад кући дођоше. Од тога доба бароница остајаше с дететом код куће; она га ускоро ишчекиваше. Борба беше за њу врло тешка; у борби се беше уморила. Све је љућаше! У лепо намештену топлој соби писати о „отпуштеним осуђеницима“ и пружати им са пристојне даљине руку у рукавици, то друштво допушта, али пружити руку жени, која се удала за слободна, нежењена човека — то друштво не да. Зашто? Одговора нема.

Барон беше у цвету младости. С скупштинама, на састанцима и зборовима, свуда је чуо дивље изливе против доброга друштва. Он читаше новине, часописе, праћаше књижевност, учаше. Његовој другој жени прећаше

иста судбина као и првој: да заостане! Али чудновато! Она не могаше да прати све ситнице његовог проучавања, многе јој се ствари у новом учењу не допадаху, али осећаше, да он има право и да ради за добру ствар. Он је знао да код куће има „потпору“, која се никад не умара, пријатељицу, која му добро жели. Заједничка судбина прибила их је једно уз друго, као изненадна бура поплашене галебове. Оно, што женску краси, и што се сада тако слабо цени, а што је само успомена на матер, т. ј. природна сила, која је жену одржала, изби код ње сада на површину. Оно паде као топлота са огњишта на децу, као сунчани зрак на мужа, као мир на дом. Често се чућаше, како то, да не осећа, да му нема друга, са којим је раније о свему говорио, и он нађе да су му се мисли оснажиле, од када је престао да их одмах избрбља; и вероваше, да је више добио у немој одобравању, у пријатељском климању главом, у искреном стезању руке. Осећаше се јачи него пре и слободнији од контроле својих погледа; сад беше сам, пређе још усамљенији, јер је тада наилазио понекад и на супротности, које побуђиваху сумњу.

Беше бадњи дан у Паризу. У њиховом маленом стану на *Curs la Reine* беше спремање довршено и донесено велико божићне дрво из шуме Сен Жермена. Барон и бароница хтелаше после доручка да изађу и покупују за децу божићне поклоне. Барон се беше замислио, јер недавно беше издао један мали спис са насловом: „Да ли је социјетет грађанско друштво“. Још не знаћаше како је примљен Сећаху у трпезарији за столом где се пије кафа, а врата од дечје собе беху отворена. Чули су како се дадиља игра са малишанима и бароница се осмејкиваше срећно и задовољно. Беше постала тако тиха, а њена радост тако мирна. Наједанпут врисну једно дете, и бароница се диже иза стола, да види шта се десило. У тај мах уђе у собу слуга с поштом. Барон разви два свежња са унакрсним превезом. У првом беху једне „велике, угледне“ новине. Он им прегледа сваку страну и примети одмах рубрику са крупним словима: „Курјак у овчјој кожи!“ За тим је читао неколико редова: „Божић је ту! Овај празник који сви хришћани светкују, јер у целом човечанству влада мир и љубав, јер и сам злочинац меће свој нож у корице а лопов поштује право својине; овај празник, који се нарочито у северним земљама оснива на историјским подацима, на нашим прастарим обичајима и т. д. И сад долази као смрад из клоаке једна индивидуа, која не сматра, да јој је испод достојанства раскидање најсветијих веза и излива свој отров на најдостојније чланове друштва пакост, коју дикује најбеднија чежња за осветом...“ Склопи новине и метну у џеп. Отвори и други свежњ. У њему беше кариктура његова и његове жене. И ове новине отпрати истим путем као и прве, врло брзо, јер му жена уђе у собу. Попи кафу и обуче се. За тим изиђоше заједно у варош.

Сунце обасјаваше ињем окићене платане у Елисејском пољу, а *Plase de la Concorde* отвараше се као велика оаза од сунчане светлости у сред камене пустиње. Он је воћаше под руку, али му се чињаше да она њега придржава. Говорила је, шта би деци купила, а он одгова-

раше колико могаше. Најзад је прекиде у сред говора и запита: Знаш ли каква је разлика између казне и освете? — Не, о томе никад није размишљала. — Било би ми чудновато, кад не би било овако: кад се безимени писац у навикама свети, онда је то казна, а кад познати новинар казни, онда је то освета! Ми ћемо се убројати у нове пророке! — Она га замоли, да не квари Божић својим говором о новинама. — „Овај празник“ понављаше он за се, јер мир и љубав влада и т. д.“

Иђаху даље испод аркада улице de Rivoli, скренуше уз булевар и покуповаше ствари. Доручковаше у Гранд Хотелу. Она беше расположена и труђаше се да и њега разведри. Али он остаде замишљен. Најзад упита он: како може човек имати грижу савести, кад се осветио? Она то не знађаше! — Може бити за то, што нас је друштво васпитало тако, да увек имамо рђаву савест, кад год устајемо против ње? — По свој прилици! Зашто нема права да нападне неправичност онај кога неправда мучи? Јер други неко, сем увређенога никад се у напад не упушта, а друштво неће да буде нападнуто. Зашто није друштво напао, кад је њему припао? Зато, што у то доба — са свим природно — није ни знао какво је оно! Човек се мора од уметничке слике мало поизмаћи, па да види слику како ваља! — Не говори о очи Божића о тако рђавим стварима! — Истина је, бадњи је дан, „овај празник“....

И тако се одвезоше кући. Божићне се дрво запали и с њега одсјајиваше мир и срећа, али тамно јелово лишће мирисаше на погреб и изгледаше мутно, мутно као лице бароново. И сад уђе у собу, дадиља с децом. Тад му се лице развесели, јер, мишљаше, кад одрасту жеће са радом оно, што смо ми са сузама посејали, а мучиће их савест, кад се огреше о природне законе, а не као сала, кад имамо свакојаке бубе у глави, које су нам штапом утеране, а добро их друштво дотерало на радост друштвену. Бароница седе за пијанино кад служавка и слуга уђоше у собу и свираше старе тужне игре, у којима уживају становници северних земаља. Чељад играху са децом, али не изгледах у весела. То беше као потребан део каквог богослужења. За тим чељад и деца добише своје поклоне и деца моралоше отићи да спавају.

Бароница отиде у салон и седе на фотељу. Барон се спусти на шамлицу поред њених ногу. За тим наслони главу на њено крило. О како беше тешка! Она му миловаше чело, али ништа не проговори. — Шта, он плаче! Јест он је плакао! Никад није видела да човек плаче! Беше страшно! Цело снажно тело његово само се тресло, али није јешао, ни гласа не пусти! — Зашто је плакао? — Он је тако несрећан! Несрећан с њом? — Не, не, не с њом, али, али опет! — Да људи нису били према њему пакосни? О, да богме! Зар јој не би могао то испричати? — Не! Он хтеде само да овде поред ње седи, као што је поред своје мајке седео, некада пре дугог времена!

Она се шалила с њим као са дететом! Љубљаше му очи и брисаше лице својом марамом. Она се осећала тако поносита, необично снажна и не плакаше; кад је виле такву, он се охрабри. — Зар је он могао бити тако слаб? То је ужасно, да се у стварности оваке противности могу поднети! Да ли су веровали његови прија-

тељи у оно, што су говорили? Помисао је страшна, али они су то учинили. Тако изгледа; кад стене могу урасти у смрче, зашто не би могли урасти погледи у какав мо-зак? — Ну она ипак верује, да он има право, да он жели нешто добро! — И збиља, она је у то веровала! Али не треба да се љути! Зар није изгубио дете, и друго? — Доиста, али то се не да поправити. Не, још не! Али он и други, који су за спас будућег друштва радили морају измислити какву помоћ и за себе! Још немађаше никакав предлог, али јачи умови од његовог и многи други заједно моћи ће већ једанпут и то питање решити, које сада изгледа нерешиво. — Разуме се, то морају! — Али њихов брак, је ли прави, кад неће њој своје бриге да повери? Зар и он није про...? Не, то је прави, истински брак, јер они се волеше; они пре нису...! Зар се нису волели? Зар је она то могла крити? — Не, драги и мили то није могла! — Па, онда то је прави брак, брак од Бога, од природе.

Превео К.

ЉУБАВ ЈЕДНЕ БУБА-ЗЛАТЕ

— Жил Кларти —

I

Једна буба-злата летела је по ваздуху. То је била лепа злата, и кад би на њу пао који сунчани зрак, њен вратни зеленкасто-златан штит преливао се у црвенкастим одблесцима. Рекао би човек варница је.

Ах! лепа злата!... Како бих желео да вам је опишем јнако дивну као што је била! Али ко ће је описати?

То је била буба, рекао би хладно доктор Ентомологос, то је била буба, из реда пентамерних колеоптера, из фамилије ламеликорнија, из врсте цетонида.

А ја, ја ћу просто рећи да је то била врло лепа бубица.

II

Једна злата летела је кроз ваздух, сјајна као капља росе а зелена као смарагд. Њене груди, покривене красним љушчицама од поморанџасте кацифе, засјале би се покатакд као одблесци калаја.

То је био мужјак. Познаје се по његовом ратоборном кретању. Летео је право напред, певуцкајући војнички припев: *Бј буба са жабама.*

Његова криоца лепршала су се у ваздуху по такту, хладећи му блистави вратни штит, а рожићи су му се гордо подизали као две перјанице.

— Вере ми, помисли он, где како ме ово цвеће заљубљено гледа. Ех! ова се боквица зацрвенела, враг један. Госпођице, ви сте дивни! Па ова љубичица што је постала пурпурна... па овај златни пупољак што од злата краде своју жуту боју.

Моја се злата онда гордо напући, летећи у округ над цветњаком, играјући се по сунчевим зрацима и певушећи и даље весело своју ратну песму.

III

Она наједанпут опази, крај зеваличине стабљике, цбуна јоргована инеколико бокора шебоја, једну младу

и лепу ружу што се тек развила из пупољка, која ју је љупко гледала.

— Ах! рече одмах злата... Ово је красан цвет и заслужује да му се удварам. Госпођице, ви сте најсвежија и најлепша у целом врту, продужи зауставивши се пред сиротом ружом, а њена стабљика стаде да дршће од узбуђења. Што вам је? Зар ме се бојите?

— Ах! не, не, рече ружа, оборивши мало главицу и порумене.

Зелена злата осећаше како јој се ласка.

— Ако ме се не бојите, ружице, зашто ми не бисте допустили да вас узмем!

— Ви?

— Ја.

Изгледа да је сирота ружа поблелела.

— Верујте ми, рече злата, лептири, ваши љубазници, су људи фриволни и превртљиви; њихова љубав није сталнија од праха њихових крила... Ја пак, ја ћу вас љубити целог свог живота и целог свог живота остаћу покрај вас, драга моја! и целог свог живота говорићу ти као што ти сад говорим: Ја те много волим, ружице, зар нећеш и ти мало мене да волиш?

Ружа задрхта; њени листови се у пола отворише.

— Ја те волим! понови злата.

И она се, пуна љубави, шћућури у срце ружино, где је изгледала као кад се смарагд метне у атласну кутију.

IV

Злата је љубила ружу читав сат и ви можете замислити колико су наша два љубавника били срећни!

— Да ли ћеш ме увек тако љубити? говораше ружа.

А злата је одговарала:

— Увек.

Прође још један час

— Подне је, рече један врабац што је летео кроз алеје.

И сви врапци понављаху: *Подне! подне!*

— Ах! рече злата... У ово се доба ја обично шетам; моје здравље тражи да се мало прошетам око врта.

— Ти хоћеш да ме оставиш? рече неспокојно ружа.

— Буди мирна, анђеле мој, ја ћу се опет вратити!

Злата скочи и стаде да лети неколико минута, уз дуж, у ширину, уокруг, па онда, наједном, оде као стрела и упути се једном цвећњаку, где су се високе георгиеве нихале на својим стабљикама.

V

Дуго је ружа чекала злату и тужно је понављала:

— Неће се вратити!

Капља воде ваљала се низ њене листове, чист дијамант, за који бисте помислили да је роса — али то је била суза.

— Неће се вратити!

Лишће јој се набирало, чело јој се мрштило, а ветар је нишао њену стабљику.

— Неће се вратити!

Један јој лист отпаде. Вече је долазило. Ноћник пролете.

— Нисте ли видели моју злату?

— Видео сам је код једне маљаве руже!

Сирота ружа опет се заплака.

Сунце је залазило.

— Мала неће видети сутра сунца, рече јоргован.

— Ко је крив, упита боквица.

И све суседе упиташе: Ко је крив?

Сунце је било готово зашло.

Из даљине, виде ружа како долази злата, трчећи по ситном песку алеја и говорећи:

— Треба мењати своја задовољства. После маљаве руже дај моју просту ружу. Де да видимо шта је било с њом.

Сирота ружа осећала је како умире.

Зовну двапут: Злато! злато!

У истом тренутку пролазила је једна млада девојка, плавуша, црвена и свежа. Она виде злату.

— Ето шта упропашћује моје руже, рече она.

И згази је.

Али ружа није видела злочинство, јер је сиротни цвет био мртав и живахни ветар играо се њеним увелим, бледим листићима.

Свет. А. Петровић

Први хипнотичар у Књижевности

(Нова појава)

Мото:

Стева П.

Стева Р.

Стева Д.

Збиља баснословно!

Ал' најжешће међ' њима је:

Андра Г.

А по чему је то најжешћи Андра Г. или Г. (по Недићу велико*) Андра, имаће част да вам истумачи ова хроника.

И књижевност је једно поље рада где ваља показати успех. (Стерија је свео то „поље“, на једну просту „ливаду“, јер за њу као да треба најмање културе). Једна од видних последица успеха је награда, а данас многим писцима најмилија је награда — хонорар. Велики писци добијају велике хонораре за своја дела, као што велики државници добијају велике декорације. Вешти људи, кад не могу бити великима, они се паште да се заогрну спољним одликама великих људи, и отуд билмези толико жуде за орденима. У колико тек више људи ниске душе а незнатна порекла, желе одлике, које су представљене готовим новцем! У колико је у Србији почело нестајати отмености у толико је порасла покуда, и зато се у овој општој амишности претпостављају масни хонорари шареним орденима. А имао човек на прсима какву декорацију, или на корицама своје књиге „награђено од Х друштва са У дин. или фор“ — увек за добродушан и безазден свет представља каквог великог и важног човека.

Г. Андра је се још у раној младости упустио у оваква опажања, и оценио је одмах, да би по њега много корисније било, ако би правилан ред поступања изврнуо, и у место успехом да задобије хонораре, решио се да

* В. „О правопису и интерпункцији“ од Др. Љ. Недића.

хонорарима привуче себи успех. Дела се у том послу неће видети, али ће хонорари блистати. Али је и то врло тешко постићи обичним средствима, а Г. Андра је учио да се без памети не да човеку ни добрим мумџијом бити, а камо ли великим литератором постати. Осетивши пак, да њему и највулгарнији таленат оскудева, он се одважио да и ту тврдоглаву памет и тај ђудљиви таленат, замени једном једином вештином, која носи име: *хипнотизам*.

Андра Г. је на ту идеју дошао мало по мало.

Још као студент осетио је он у себи неку по све страну моћ. Приметио је да све његове написе постигне зла судба, кад их коме год даде на читање. Суд је врло неповољан, и носи у себи констатацију: да лектира тог рукописа проузрокује *спавање*. А ви знате, да је спавање једно врло прецизно мишљење. Међутим је резултат са свим други кад сам Г. Андра чита коме свој рукопис. Чим Андра Г. упршти у слушаоца очима и упита за мишљење, овога најпре прођу као неки жмарци, а затим га одмах освоји једно тмало стање, у коме он исказује најласкавије речи за Г. Андру и његов састав. У брзо је Андра Г. приметио, да то није дејство његовог сиренског гласа, нити величине његових умних зачетака, него више упечатак, што га ствара његова физичка појава. Касније је натрапао и на објасњење тога феномена, и дознао: да као што има људи, који се дају хипнотисати, тако исто има људи, који имају моћ хипнотисања, и са задовољством је констатовао да он, Андра Г. спада у ред ових других.

Одмах је почео експлоатисити ту своју необјашњиву надмоћност, и међу друговима заузео је положај Губарева.

После извесних проба из којих се уверио да је заиста постао за своје *ближње* неодољив, Андра Г. је почео да оперише на велико.

Прво је уларио на она уредништва, која хоноришу радове (јер, као што раније изнесох, Андра Г. се решио да на *књижевном* пољу жање). Ту је прошао врло добро. Одмах се затим бацио на књижевне фондове. Тад је већ ишло мало потеже, јер су се ту сукобиле и укрстиле разне вештине и опсене. Али с мало муке — а без муке се ништа не добија — провали наш Андра Г. помоћу нове вештине и у најбогатије фондове. И његова дела почеше нагло апсорбовати већину прихода фондовних, који су међутим намењени били на потпомагање српске *Књижевности*. Дела Г. Андрина су при том ишчезавала с хонорарима заједно. Чим се одобри награда: више никад нико не чу споменуто то дело, као што му се није дало знати, шта је било с хонораром којим је награђено. Они су обоје постали страни и бескорисни публици.

Међутим неколико његових другова већ су били почели опажати овај кобан утицај Г. Андре, и постараше се, да се отму испод његових очију. Тако је постао лист „Дело“, чија се врата апсолутно замандлалише пред овим књижевним опсенаром. Док се Андра Г. једног дана не прикучи прозору уредништва, и стаде вребати ко змија жабу: кад ће уреднику свест уркнути? Но један се досетљивац дови и хитро спусти завесу, те се свемоћ Г. Андриних очију иступи на том простом ширтингу 0'80 дин. метар.

Тада се наш Андра Г. баци на једног штампара, кога за тили час убеди да је он, главом Андра Г. — који није никад нигде видио никакве сликарске галерије, и који нема појма о уметничкој слици, нити о гравирима — да је он ипак једини позван и способан да уређује „илустровани лист“ у Србији. И тај се лист, на опште запрепашћење, једног дана и појави, облика тако незграпног као да је на асури печатан.

У то доба некако неспретна Централна Управа поче му бркати рачуне, али чим се пред Министром појави ова Медузина глава — све се опет уреди и пође, да не може бити боље.

То је био прави тријумф и врхунац хипнотизаторске вештине Андре Г.

Од то доба он само бере плодове својих — очију, и летуца од фонда до фонда, попут трудољубиве пчелице.

Ако би се ко још успротивио његовој свемоћи, Андра Г. га напусти за неко извесно време, и тада, од једном пред тим пролдрљивцем никне као из црне земље страшна фигура: подупрта огромним сапима, по врх које стоји насађена од непечена теста само у општим потезима скицирано лице, на коме се виде очне дупље испуњене неком нарочитом светлошћу. Та се прилика, на лик каквог хиндуског божанства, непомично укрути пред субјектом, и — још једна жртва и још један хонорар више! Наша Млада Књижевност је већ пуна таквих ојађеника, који су по својој положају морали постати субјекти Андре Г. Тако нпр. Г. Пера Ђорђевић, постао је субјект на коме се Андра Г. свакодневно вежба, као у „соби за борење“. Г. Љуба Јовановић је, ваља му одати правду, покушао да се одупре тој неземаљској сили, али је био смрвљен. Његова нервозност је плод те неједнаке борбе. На да би зар поправио своје веома порушено здравље отшетао се до у презелену „Градину.“ Али нико својој судби не умаче! И тамо се Г. Љубин „Поглед“, као што га сам назива, нашао рамо уз рамо са једним књижевним невинашцем Андре Г. које је баш сам Г. Љуба одбио од сисе „Задругине.“

Као једна епизодица свемоћи Андре Г. може послужити и његова инвазија у Позориште. То је био прави русвај! У Управи има људи, који врло добро познају Митологију, а још боље знају: да никад није постојала никаква „Богиња Практична Живота“. Али је Андра Г. хтео да посвети и прослави то божанство, које је сам створио и коме се једино клања, па — тако и би. На Олимп ступи и ова богиња са наочарима, отрцане мантиле, и са кожном кесом на руци, али — само преко попадалих телеса. Истина та телеса није било тешко оборити. Ви познајете главу Г. Драматурга и лако ћете назрети у њој красни „субјект“, за операције Г. Андре. Доста је да га Андра Г. равно погледа, па да овај сиромаш одмах укрути очима, заковрне и баци плоче у вис. Но Андра Г. је у брзо напустио Позориште, јер му се не рентира. Има тамо и жешћих од њега. У пркос свој његовој вештини не да се одатле, шале, пара ишчупати. Они дају само кад два држе и трећи вади.

Зато се Андра Г. вратио својим драгим фондовима, У прошлом броју „Звезде“ наш сарадник г. Ј. Продановић вам је изнео како се сад фондови проводе, и какве радове хонорису.

Али ми смо још у перојоду хигемоније Андре Г—а. Сви одбори, сва друштва заседавају у перманенцији и само решавају: колико дотични фонд има издати најновијем делу Г. Андре? А познато је, да је он неуморни писац.

Сад је баш „Просветни Савет“ обузет чувством човечности решен да му подари велику своту. Г. С. Томић, човек тих и кротак, реферисао је о „Св. Сави“ Г. Андрином: да писац Андра Г. (ја цитирам речи Г. Томића) „није ограничио свој задатак“; да му „није добра композиција списа“; да му не ваља „начин обраде“; да му не вреди цитати; да му ваља прерадити „цело излагање“; да му је „врло слаб одељак“ најважнији у делу; да је писцу „непозната сва нова литература о тим стварима“ и — таман је хтео да закључи: како је дело рђаво и како га треба одбити, а Г. Андра мину крај прозора. Г. Симу прође као нека језа и он написа курзивом овај завршетак: „ја препоручујем дело Г. Андре само ако га преради“*.)

Чудне силе, анатема га убила!

Андра Г. се, дакле, неће више моћи зауставити. Он ће сад псчети да се не задовољава само приходима од фондова, него ће бацити своје чудно и страшно око и на саме капитале. Што је најлепше њему за то чак неће бити потребно ни закондавно решење.

И кад више не буде било ни паре у тим фондовима, Краљ. Академија Наука узевће Андру Г. у своје друштво и прогласиће Андру Г. за највећег књижевника српског!

Spectator.

ИЗ ДРУШТВА

Француска Академија На место умрлог Пајрона изабран је Павле Хервије, романсијер и драмски писац. Стар 43 год. правник и бивши дипломат. Његове се комедије одликују веома концизним стилем и дубоком опсервацијом.

На место умрлог Шербилежа изабран је Емиљ Фаге чувени критичар, књижевни и позоришни. Стар 52 год. Са Леметром и Бринтијером Фаге чини тријумвират критичара. Сва су тројица сад у Академији. Фаге је написао око дваестину свезака у којима је студирао велике француске писце из VI XVII, XIII и XIX века. Његове веома духовите позоришне хронике најпре у Soleil-у а у последње време у Journal des Debats, јако су омилиле његово име публици. Глас о његовом избору пао је у „Сорбону“ баш у тренутку кад је држао предавање. Његови многобројни слушаоци су га одушевљено поздравили. Сва су та дела веома цењена од најинтелигентнијег дела француске публике. Последња му је свеска, „Политичари и Моралисти у XIX веку“, а очекује се од њега и једна општа историја француске литературе.

*) В. „Просвет. Гласник“ Св. за Јануар.

Српска Академије. На прошлом састанку који је Срп. Краљ. Академија Наука држала 7. ов. м. изабран је за редовног члана Академије Г. Љуба Јовановић професор. 36 год. стар.

УМЕТНОСТ

У пр. Недељу ученици Гимназије Краља Александра I. давали су у корист „Бачке Трпезе“ један концерат под управом Г. Мил. Брожа. Концерат је имао врло много успеха. Сала В. Школа је била препуна, многи су стајали по ходницима а многи су се и вратили. И овог се пута, дакле, доказала потреба за стварање једне концертне сале у Београду. Програм је био одабран, али предугачак. Довољно би било 6—7 тачака. Г. Број је уложио много труда и његови ученици су доста тешкоћа савладали. Највише се одликовао дечко *Корницер*, као виолиниста. Али не треба заборавити ни „медалино на личје“ т. ј. оног што је у бубањ лупао. Изгледа да је ту *луцање* прешло у традицију.

„Од оца је остануло сину“. У осталом то му је све.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

О *немачком извешту* Од интереса је немачка позоришна статистика за прошлу годину коју је ту скоро објавио лист Bühne und Welt. У Немачкој је било 302 позоришта. На овим позориштима давало се за прошлу годину 43458 прелстава, од којих је било 30795 драма и комедија, 7937 опера, 4076 оперета и 650 балета. Највише се давала шала *Код белог коња* (200 пута), затим *Контролор саобраћајних вагона* (769 пута) па *Кериција Хемшел* (716 пута). 49 комада су се представљали по више од 100 пута. Најчешће се поављивао на листама Блументал (3076 пуута), потом Каделбург (2926 пута), затим долази Герхарт Хауптман, чијих су се 9 комада представљали 1294 пута, па онда Шилер са 17 комади и 1182 прелставе, Франц Шентау са 971, Мозер с 914, Шекспир са 788, Сарду са 472, Гете с 326 и Лесинг с 231 прелставом. — Позориште и мачко било је господпримно пр ма туђим комадима, нарочито француским, који су се давали 3162 пута; Енглезима је запала 1021 прелстава а Норвежанима 355. — Ако пређемо на музику, налазимо 205 разних опера које су се давале 7937 пута. Највише се пута давао Вагнер (1301 пут), и то од његових опера најчешће Tannhäuser (277 пута) и Lohengrin (272 пута). Међу другим компоиторима највише се давао Фрајшиц. Затим долази Cavalleria rusticana и Hänsel und Grethel. Моцарт се давао 749 пута, Верди 495, Вебер 333, Мајербер 300 пута. — У оперети се давала Geisha 603 пута не рачунајући аустријска позоришта. Штраус се давао 792 пута, Миленер 396, Суле 377, а Офенбах 274 пута. — Прошле је године умрло 70 немачких глумаца, а на место њихово изишли су из конзерваторијума око 2000 младића и девојака с намером да ступе на даске.

Св.